

Андрій Кізіма

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Святослав Довбенко

студент гр. СЗм-21,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Володимир Голядинець

студент гр. ФМСм-21,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

РИЗИКИ НЕДОНАДХОДЖЕННЯ КОШТІВ ДО СОЦІАЛЬНИХ ПОЗАБЮДЖЕТНИХ ФОНДІВ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Повномасштабне російське вторгнення на територію України спровокувало низку кризових явищ як в економічній та фінансовій системах держави загалом, так і в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування зокрема. А позаяк потужним ядром такої системи є пенсійне забезпечення громадян літнього віку, та зважаючи на те, що зазвичай «фінансова діяльність, управління фінансовими ресурсами розглядаються через призму оптимізації, ... раціонального маневрування грошовими потоками» [2, с. 37], проаналізуємо основні тренди наповненості доходів Пенсійного фонду України з урахуванням перманентних ризиків воєнного стану.

Безумовно, у сучасних надзвичайно складних умовах ведення повномасштабної війни фінансове забезпечення громадян похилого віку є серйозним соціально-економічним викликом для українського уряду. Схожі виклики навіть у мирний час залишатимуться доволі актуальними й для урядів низки країн світу упродовж найближчих десятиліть. Адже процеси поступового старіння населення, стрімкого зниження рівня народжуваності в Україні та світі, а також численні фактори демографічного характеру й надалі призводитимуть до ситуації, коли питома вага літніх громадян у структурі населення країн світу постійно зростатиме, призводячи, у свою чергу, до зростання економічного і соціального навантаження на бюджети держав світу.

Не секрет, що нинішня вітчизняна система пенсійного забезпечення громадян похилого віку фактично продовжує функціонувати в умовах хронічного дефіциту Пенсійного фонду України і фінансової підтримки з боку держави, зокрема державного бюджету.

Проте в умовах російської збройної агресії стрімко зростають ризики, пов'язані із недонадходженням коштів до соціальних позабюджетних фондів загалом та Пенсійного фонду зокрема, що значною мірою стосується такого важливого джерела як кошти державного бюджету України. Вищенаведену тезу підтверджують й нещодавні оперативні дані Пенсійного фонду України (рис. 1), згідно з якими у січні-липні 2024 року кошти державного бюджету, спрямовані

на фінансування пенсійних та інших виплат зменшилися на 1,3 млрд грн порівняно із січнем-липнем 2023 року.

Рис. 1. Динаміка доходів Пенсійного фонду України у січні-липні 2023 і 2024 років [1]

Схожою є ситуація і з надходженням єдиного соціального внеску, який розподіляється на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (рис. 2).

Рис. 2. Фактичні надходження єдиного соціального внеску, який розподіляється на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, до Пенсійного фонду України у січні-липні 2024 року [1]

Так, згідно оперативних даних ПФУ, фактичні недонадходження єдиного соціального внеску, який розподіляється на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, у січні-липні 2024 року становили 7,4 млрд грн (при запланованому показнику у 280,9 млрд грн фактичні надходження склали 273,5 млрд грн).

Стосовно надходження єдиного соціального внеску, який розподіляється на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, зазначимо, що різниця між плановими і фактичними надходженнями цього внеску є теж негативною (-1,5 млрд грн) (рис. 3).

Рис. 3. Планові і фактичні надходження єдиного соціального внеску, який розподіляється на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, до Пенсійного фонду України у січні-липні 2024 року [1]

Тож маємо усі підстави стверджувати, що у нинішній складній соціально-економічній та воєнно-політичній ситуації, в якій перебуває Україна, ризики недонадходжень коштів до позабюджетних соціальних фондів, на жаль, лише зростатимуть. А беручи до уваги те, що важливим джерелом доходів значної частини вітчизняних домогосподарств є соціальні трансферти, «які домогосподарства одержують у грошовій формі для забезпечення потреб, що виникли у зв'язку з певними подіями або обставинами (наприклад хворобою, безробіттям, виходом на пенсію, житловими умовами, здобуттям освіти або сімейними обставинами)» [3, с. 126], проблематика наповненості соціальних

позабюджетних фондів загалом і Пенсійного фонду зокрема залишається вкрай актуальною, позаяк вона може спровокувати низку негативних тенденцій, пов'язаних із соціальним забезпеченням українців в умовах повномасштабної війни.

Список використаних джерел:

1. Динаміка доходів Пенсійного фонду України у січні-липні 2024 року. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2166335-dynamika-dohodiv-pensijnogo-fondu-ukrayiny-ta-nadhodzhennya-vid-yedynogo-vnesku-v-sichni-lypni-2024-roku/>
2. Кізима Т. О. Аналіз «Витрати – Обсяг – Прибуток» у діяльності спільних підприємств. *Фінанси України*. 2000. №4. С. 37-41.
3. Кізима Т. О. Бюджет домогосподарства: теоретичні основи та прагматизм формування в сучасних умовах. *Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ* : збірник наукових праць / гол. ред. П. П. Мазурок. Кривий Ріг, 2008. №3 (15). С. 123–129.